

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

UFRS® 2 Hisse Bazlı Ödemeler

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

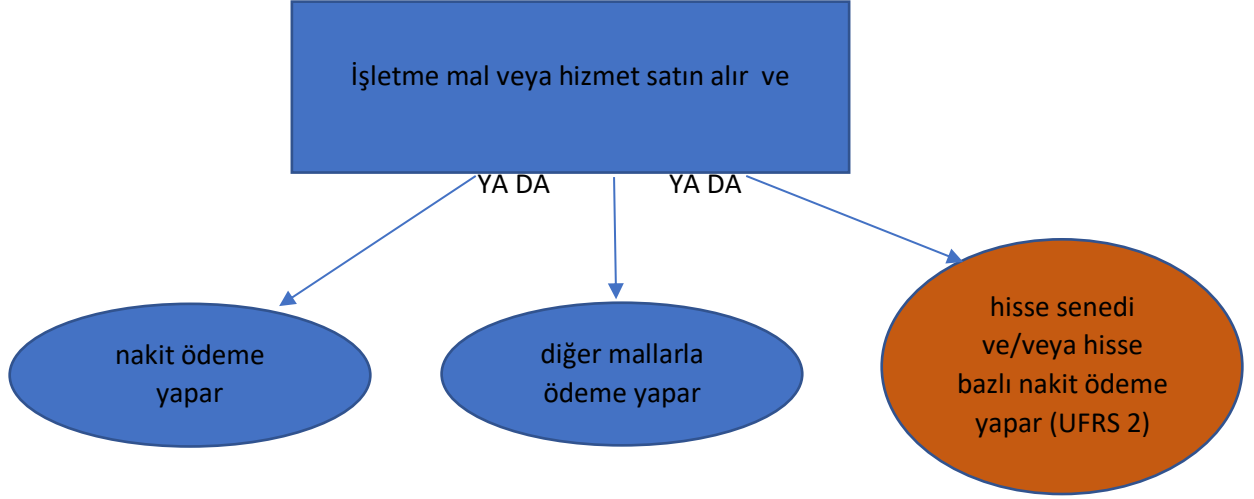
© Copyright 2021, Istanbul University

UFRS® 2 Hisse Bazlı Ödemeler

KAPSAM VE TEMEL TANIMLAR

UFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler, işletmeler mal veya hizmet edinimi için hisse senedi veya hisse senedi alma hakları veya opsiyonları verdiğinde veya özkaynağa dayalı finansal araçların değerine dayalı tutarlar için nakit ödeme yaptıklarında uygulanır (bakınız Şekil 1).

Şekil 1. UFRS 2'nin kapsamı

UFRS 2 kapsamındaki işlemlere örnek olarak, mal veya hizmet sağlanması karşılığında hisse senedi ihraçları veya mal veya hizmet sağlanması karşılığında nakit ödemeler (hisse senedi fiyatına dayalı bir tutarda) verilebilir. Bir işletmenin, çalışanlarına sonraki 12 ay boyunca hizmette kalmaları kaydıyla 20 adet hisse senedi veya hisse senedi fiyatındaki artışa eşit nakit ikramiye vermesi durumunda, işlemler UFRS 2 kapsamındadır ve hisse bazlı işlemlere örnektir. Ancak bir işletmenin, çalışanlarına sonraki 12 ay boyunca hizmette kalmaları koşuluyla 50 PB ödemesi durumunda, bu değer hisse senedi fiyatı veya değeri ile ilgili olmadığı için işlem UFRS 2'nin kapsamı dışındadır.

UFRS 2, çalışanlarla yapılan işlemlerin merkezini temsil ettiği çeşitli koşullara uygulanabilen karmaşık bir standarttır. Standart, hisse bazlı ödeme işlemlerinin finansal tablolara alınmasını gerektirmektedir. Aşağıdaki tanımlar, UFRS'nin temel ilkelerini anlamak ve uygulamak için gereklidir (UFRS2.EkA):

Hisse bazlı ödeme anlaşması: İşletme (veya diğer bir grup işletmesi ya da herhangi bir işletme grubunun hissedarı) ile karşı taraf (çalışan da dahil olmak üzere) arasında yapılan ve (varsa) belirli hakediş koşullarının sağlanması durumunda karşı tarafın:

- işletmenin veya diğer bir grup işletmesinin özkaynağa dayalı finansal araçlarının (hisse senetleri veya hisse senetleri opsiyonları dahil olmak üzere) fiyatları esas alınarak belirlenen tutarlar karşılığında, işletmenin nakdini ya da diğer varlıklarını veya
- işletmenin veya diğer bir grup işletmesinin özkaynağa dayalı finansal araçlarını (hisse senetleri veya hisse senetleri opsiyonları dahil olmak üzere)

elde etme hakkı kazandığı sözleşmedir.

Hisse bazlı ödeme işlemi: İşletmenin:

- a) hisse bazlı ödeme anlaşması çerçevesinde tedarikçiden (çalışan da dahil olmak üzere) mal veya hizmet aldığı veya
- b) diğer bir grup işletmesi söz konusu mal veya hizmetleri aldığı anda, hisse bazlı ödeme anlaşması çerçevesinde, tedarikçi ile yapılan işlemi yerine getirme yükümlülüğüne katıldığı

işlemdir.

Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri: Mal veya hizmetlerin tedarikçisine nakit ödeme yapılması veya diğer varlıkların transfer edilmesi şeklinde bir borç yüklenerek bir işletmenin aldığı mal veya hizmete ilişkin bedelin, işletmenin veya diğer bir grup işletmesinin özkaynağa dayalı finansal araçlarının (hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonları dahil olmak üzere) fiyatları (değerleri) üzerinden belirlendiği hisse bazlı ödeme işlemleridir.

Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri: İşletmenin;

- a) Özkaynağa dayalı finansal araçları (hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonları dahil olmak üzere) karşılığında mal veya hizmet aldığı veya
- b) Mal veya hizmet temin ettiği tedarikçi ile yaptığı işlemi yerine getirme yükümlülüğünün olmadığı

hisse bazlı ödeme işlemidir.

Bu temel tanımlardan, UFRS 2'nin merkezinde, bedeli (ödemesi) özkaynak veya nakit olan ancak özkaynağın fiyatına dayanan bir değere sahip mal ve hizmetlerin satın alınması olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Önceki örneğimize dönersek, işletme, çalışanlarına sonraki 12 ay boyunca hizmette kalmaları koşuluyla 20 adet hisse verirse, bu özkaynağa dayalı hisse bazlı bir ödemedir. Ancak işletme, çalışanlarına sonraki 12 ay boyunca hizmette kalmaları koşuluyla, hisse fiyatındaki artışa eşit bir nakit ikramiye verirse, bu, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödemeye bir örnektir.

Hisse bazlı anlaşmaların çoğu (çalışanlarla olanlar gibi) uzun bir süreyi kapsar ve bazı performans kriterlerinin karşılanması anlamına gelir. Örneğin, işletmeler çalışanlarına hizmetleri karşılığında üç yıllık bir süre için hisse senedi opsiyonu verdiğinde, alınan hizmet üç yılı kapsar ve çalışanların hak kazanabilmesi için işletmede üç tam yıl çalışma kriterlerini karşılaması gerekir. (yani, hakediş koşulu). Hak kazanma ve hakediş koşulu, UFRS 2 tarafından kullanılan ve aşağıdaki şekilde tanımlanan iki temel terimdir ((UFRS 2.Ek A):

Hak kazanma: Yetkili duruma gelmek. Hisse bazlı ödeme anlaşmaları açısından, karşı taraf, işletmenin nakdi, diğer varlıkları ya da özkaynağa dayalı finansal araçlarına hakediş koşullarının yerine getirilmesinden itibaren hak kazanır.

Hakediş koşulu: Hisse bazlı ödeme anlaşmaları kapsamında, karşı tarafa işletmenin nakdini, diğer varlıklarını veya özkaynağa dayalı finansal araçlarını almaya hak kazandıran hizmetleri işletmenin alıp almadığını belirleyen koşuldur. Hakediş koşulu hizmet koşulu ya da performans koşuludur.

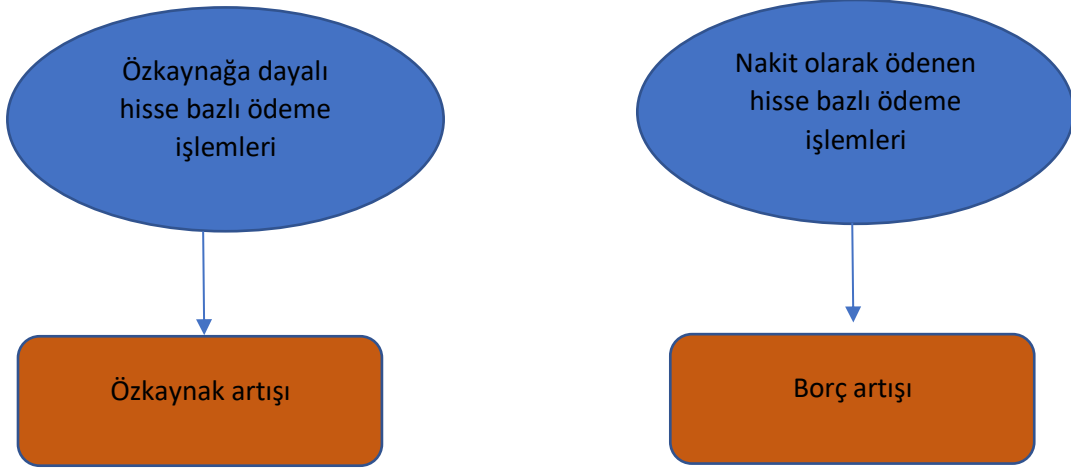
Hakediş dönemi: Hisse bazlı ödeme anlaşmalarında yer alan her türlü hakediş koşulunun yerine getirildiği dönemdir.

Önceki örneği devam ettirecek olursak, işletme, çalışanlarına sonraki 12 ay boyunca hizmette kalmaları şartıyla 20 adet hisse senedi veriyorsa, anlaşma tarihi ihraç tarihidir ve hakediş tarihi 12 ay sonrası ise, çalışanların hisse senetlerini almaya hak kazandığı tarihtir. Anlaşma (ihraç tarihi) ile hakediş tarihi (12 ayın sonu) arasındaki dönem hakediş dönemini temsil eder. 12 ay çalışmış olmak hakediş koşulunu temsil eder.

MUHASEBELEŞTİRME VE ÖLÇME

UFRS 2'nin temel ilkesi, hisse bazlı bir işlemde, işletmenin mal veya hizmet alması durumunda, işlemin türüne bağlı olarak varlık veya gider ve buna bağlı olarak özkaynak veya borçta bir artış muhasebeleştirilmesidir. Şekil 2 bu ilkeyi özetlemektedir.

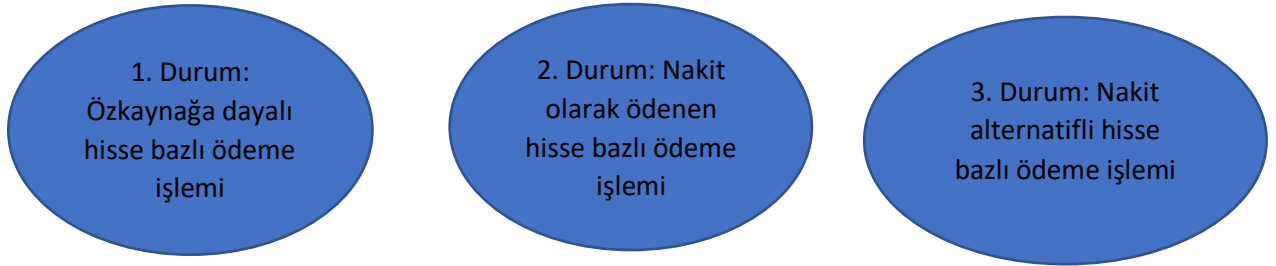
Şekil 2. Hisse bazlı işlemlerde muhasebeleştirme kriterleri

Önceki örnekle devam edersek, işletme, çalışanlarına sonraki 12 ay boyunca hizmette kalmaları koşuluyla 20 adet hisse senedi verirse, alınan hizmet için gider ve özkaynakta artış muhasebeleştirir. Öte yandan, işletmenin sonraki 12 ay boyunca hizmette kalmaları koşuluyla çalışanlarına hisse senedi fiyatındaki artışa eşit bir nakit ikramiye vermesi durumunda, alınan hizmet için gider ve borçlarda bir artış muhasebeleştirilecektir.

UFRS 2, aşağıdaki Şekil 3'te özetlediğimiz gibi, üç durumda (senaryolar) muhasebeleştirme ve ölçüm için ek ilkeler sağlamaktadır ve her birini ayrı ayrı detaylandırıp örneklendireceğiz.

Şekil 3. UFRS 2'deki ana senaryolar (durumlar)

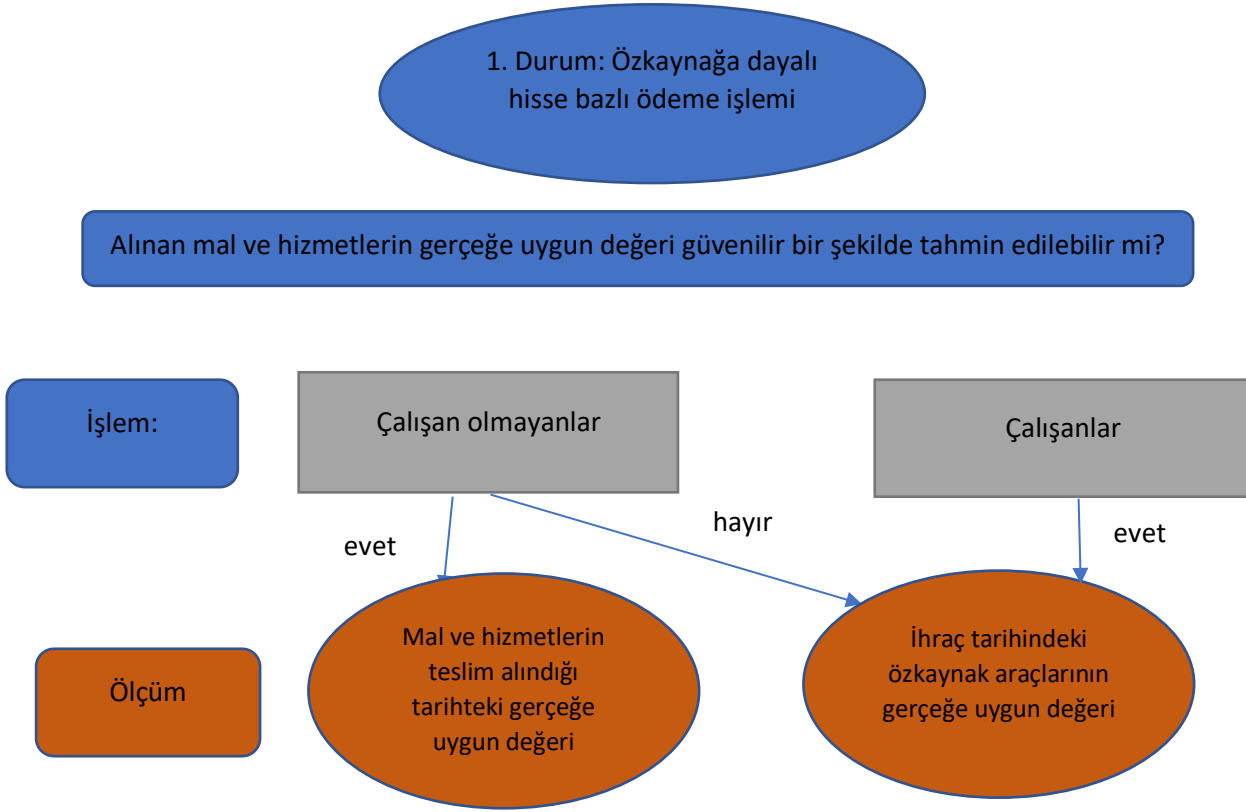

1. Durum: Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi

Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde gerçeğe uygun değerin güvenilir bir şekilde tahmin edilmesi mümkün değilse, işletme, elde edilen mal veya hizmetler ile bunlara karşılık özkaynakta meydana gelen artışı, doğrudan ilgili mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değerlerinden ölçer. İşletmenin elde edilen mal veya hizmetin gerçeğe uygun değerini güvenilir bir şekilde tahmin edememesi durumunda, ilgili mal veya hizmetler ile bunlara karşılık özkaynakta meydana gelen artış, özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri referans alınmak suretiyle dolaylı olarak ölçülebilir (UFRS 2.10).

İşletmenin hisse bazlı işlemlerde etkileşimde bulunduğu taraflar dikkate alındığında, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemine ilişkin ölçüm ilkeleri Şekil 4'te gösterildiği gibi özetlenebilir:

Şekil 4. Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi için ölçüm ilkeleri

Örneğin, işletme bir davayla ilgili hizmetleri karşılığında avukatlarına hisse senedi ihraç etmeyi kabul etmiştir. İşletme, avukatlardan, verilen hizmetlerin gerçeğe uygun değeri için 20,000 PB tutarında bir fatura almıştır. Hizmetlerin gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülebildiğinden, bu tutar (alınan hizmetler için) gider ve özkaynak artışı olarak muhasebeleştirilecektir.

Mal ve hizmetlerin gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde tahmin edilemediği ender durumlarda, işletme, ihraç tarihinde özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerini tahmin etmek için çalışanlarla yaptığı işlemlerle aynı ilkeleri uygular. Gerçeğe uygun değer, cari hisse senedi fiyatı, beklenen temettüleri, dalgalanma gibi çeşitli hususlar göz önünde bulundurularak birçok finansal model (örneğin, Black-Scholes, Monte Carlo vb.) kullanılarak tahmin edilir.

Örneğin, 1. yılın başında işletme, 10 yöneticisiyle, her birinin 3 yıl hizmette kalması koşuluyla, her birine 100 hisse senedi opsiyonu vermek için bir sözleşme yapmıştır. 1. yılın başında bir hisse senedi opsiyonunun tahmini gerçeğe uygun değeri 6 PB'dir. Ancak 2 yönetici ikinci yılda işletmeden ayrılmıştır. Bu durumda, çalışanlar tarafından verilen hizmetlerin gerçeğe uygun değeri, işletme içinde olduğu için belirlenemez. Ölçüm amacıyla işletme, finansal modeller kullanılarak belirlenen hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değerini hesaplayacaktır. 1. yılda, üç yıllık sözleşmenin gerçeğe uygun değeri: 10 yönetici * her biri 100 hisse senedi opsiyonu * 6 PB = 6,000 PB. Üç yıllık hizmet için toplam gider tutarı 6,000 PB'dir, bu da ilk yıl için 2,000 PB (üçte biri) anlamına gelir. Gider ve özkaynaktaki artış, 1. yılda 2,000 PB olarak muhasebeleştirilir:

Gider 2,000

Özkaynak 2,000

2. yılda sadece 8 yönetici görevde kalmıştır ve bu nedenle sözleşme sadece onlar için geçerlidir. İşletme, 8 yönetici için toplam gerçeğe uygun değeri: 8 yönetici * her biri 100 hisse senedi opsiyonu * 6 PB = 4,800 PB olan hisse senedi opsiyonları verecektir. İki yıllık hizmetin değeri: 4,800 * 2/3 = 3,200 PB'dir. 2,000 PB 1. yılda zaten muhasebeleştirilmiş olduğundan, işletme farkı (3,200 PB – 2,000 PB = 1,200 PB) 2. yılda gider ve özkaynakta artış olarak muhasebeleştirir.

Gider 1,200

Özkaynak 1,200

3. yılda herhangi bir değişiklik olmazsa, işletme kalan 1,600 PB'yi (4,800 PB – ilk iki yılda muhasebeleştirilen 3,200 PB) gider ve özkaynakta artış olarak muhasebeleştirir.

Gider 1,600

Özkaynak 1,600

Yukarıda verilen örnek, muhasebeleştirme ve ölçmenin genel ilkelerini anlamak için basitti. Gerçek hayattan örnekler daha karmaşıktır ve genellikle dahili (örneğin, satışları, karı artırma vb.) veya harici (örneğin, hisse senedi fiyatındaki artış) performans kriterlerini içerir. UFRS 2, piyasa koşullarının ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değer tahminine beklenen olasılığın dahil edilmesini ve tahminlerin daha fazla revize edilmemesini gerektirirken, iç koşullara ilişkin değer revize edilmesini gerektirir.

Şimdi, dahili kriterlerle, çalışanlarla özkaynağa dayalı hisse bazlı işlemlerin bir örneğini ele alalım. Bir işletme, satış departmanında 50 kişiyi istihdam etmektedir ve aşağıdaki koşullar altında her birine hisse senedi opsiyonu verir: çalışanlar üç yıl boyunca hizmette kalmalı ve satışların artmasına katkıda bulunmalıdır. Ortalama satış artışı %5'in altında ise her çalışan 50 hisse senedi opsiyonu alacaktır. Ortalama satış artışı %5'in üzerinde ise her çalışan 100 hisse senedi opsiyonu alacaktır. Bir hisse opsiyonunun gerçeğe uygun değeri 30 PB'dir. İnsan kaynakları departmanından alınan veriler, %20'lik bir çalışan geri dönüşünü göstermekte ve bu da dönem sonuna kadar 40 çalışanın hizmette kalacağı tahminine yol açmaktadır. 1. yılda yıllık satış büyümesi %4'tür, ancak 2. yılda yıllık satış büyümesi %7'dir. 3. yılda satış büyümesi %6'dır ve hizmette kalan gerçek çalışan sayısı 42'dir. Şimdi önceki örneklerle aynı hesaplama ilkelerini uygulayacağız ve her yılın sonunda gerçeğe uygun değeri yeniden tahmin edeceğiz (bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Dahili performans kriterleri ile özkaynağa dayalı hisse bazlı işlem hesaplamaları

Yıllar	Toplam gerçeğe uygun değer hesaplaması	Dönem gideri	Kümülatif gider
1. Yıl	50 çalışan * %80 * 50 hisse senedi opsiyonu/çalışan * 30 PB/hisse senedi opsiyonu = 60,000 PB	60,000 PB/3 = 20,000 PB	20,000 PB
2. Yıl	50 çalışan * %80 * 100 hisse senedi opsiyonu/çalışan * 30 PB/hisse senedi opsiyonu = 120,000 PB	80,000 PB – 20,000 PB = 60,000 PB	120,000 PB * 2/3 = 80,000 PB
3. Yıl	42 çalışan * 100 hisse senedi opsiyonu/çalışan * 30 PB/hisse senedi opsiyonu = 126,000 PB	126,000 PB – 80,000 PB = 46,000 PB	126,000 PB

Bu örnekte, her yıl muhasebeleştirilen gider ve özkaynaktaki artış: ilk yıl için 20,000 PB, ikinci yıl için 60,000 PB ve üçüncü yıl için 46,000 PB olacaktır. Zaman içinde değerdeki değişiklikler, dahili kriterleri karşılamadaki değişiklikleri yansıtmaktadır. 1. yıl için yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir: (2. ve 3. yıllardaki yevmiye kayıtları, Tablo 1'deki tutarlar dikkate alınarak birinci yıldaki gibi olacaktır)

1. Yıl

Gider 20,000

Özkaynak 20,000

Alternatif olarak, şimdi, piyasa kriterleri ile, çalışanlarla özkaynağa dayalı hisse bazlı işlemlerden bir örnek ele alacağız. İşletme, aşağıdaki koşullar altında 5 yöneticisinin her birine 100 hisse senedi opsiyonu vermektedir: yöneticilerin üç yıl boyunca hizmette kalmaları ve üç yılın sonunda hisse senedi fiyatının %25 artması gerekmektedir. İşletme, hisse senedi opsiyonunun gerçeğe uygun değerini belirlemek için, hisse senedi fiyatının en az %25 artması olasılığını dikkate alan bir model kullanmaktadır. Bir hisse senedi opsiyonunun gerçeğe uygun değeri 15 PB'dir. İlgili hesaplamalar için Tablo 2'ye bakınız.

Tablo 2. Piyasa kriterleri ile özkaynağa dayalı hisse bazlı işlem hesaplamaları

Yıllar	Toplam gerçeğe uygun değer hesaplaması	Dönem gideri	Kümülatif gider
1. Yıl	5 yönetici * 100 hisse senedi opsiyonu/yönetici * 15 PB/hisse senedi opsiyonu = 7,500 PB	7,500 PB/3 = 2,500 PB	2,500 PB
2. Yıl	5 yönetici * 100 hisse senedi opsiyonu/yönetici * 15 PB/hisse senedi opsiyonu = 7,500 PB	7,500 PB/3 = 2,500 PB	5,000 PB
3. Yıl	5 yönetici * 100 hisse senedi opsiyonu/yönetici * 15 PB/hisse senedi opsiyonu = 7,500 PB	7,500 PB/3 = 2,500 PB	7,500 PB

Bu durumda, hisse senedi fiyatındaki değişikliklere bakılmaksızın, her yıl muhasebeleştirilen gider ve özkaynaktaki artış 2,500 PB olacaktır, çünkü gerçeğe uygun değer, ihraç tarihinden itibaren beklenen hedefi hem karşılama hem de karşılama olasılığını içermektedir. Tutardaki tek değişiklik, yalnızca herhangi bir yöneticinin işletmeden ayrılması durumunda gerçekleşecektir, çünkü bu dahili kriter finansal modele dahil edilmemiştir.

Yıllar 1/2/3

Gider 2,500

Özkaynak 2,500

2. Durum: Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri

Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri söz konusu olduğunda işletme, alınan mal veya hizmetler ile üstlenilen yükümlülük tutarını, yükümlülüğün gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçer. İlgili yükümlülük ödenene kadar işletme, her bir raporlama dönemi sonunda ve ayrıca yükümlülüğün ödendiği tarihte, söz konusu yükümlülüğün gerçeğe uygun değerini yeniden ölçer ve gerçeğe uygun değerinde oluşan herhangi bir değişikliği kâr veya zararda finansal tablolara alır (UFRS 2.30).

Örneğin, bir işletme, 3 yıl boyunca hizmette kalmaları şartıyla 10 yöneticiye hisse senedi değer artış hakkı vermiştir. Değer artış hakkı, çalışanlara hisse senedi fiyatının 100 PB'nin üzerindeki artışa eşit nakit ödeme alma hakkı vermektedir. Kazanılması beklenen değer artış haklarının gerçeğe uygun

değeri: 1. yılın sonunda 1,500 PB; 2. yılın sonunda 1,800 PB ve 3. yılın sonunda 2,000 PB'dir. Tablo 3 ilgili hesaplamaları göstermektedir.

Tablo 3. Nakit olarak ödenen hisse bazlı işlemler için hesaplamalar

Yıllar	Toplam gerçeğe uygun değer	Dönem gideri	Kümülatif gider
1. Yıl	1,500 PB	$1,500 \text{ PB} / 3 = 500 \text{ PB}$	500 PB
2. Yıl	1,800 PB	$1,200 \text{ PB} - 500 \text{ PB} = 700 \text{ PB}$	$1,800 \text{ PB} * 2/3 = 1,200 \text{ PB}$
3. Yıl	2,000 PB	$2,000 \text{ PB} - 1,200 \text{ PB} = 800 \text{ PB}$	2,000 PB

1. yıl için yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir: (2. ve 3. yıllardaki yevmiye kayıtları, Tablo 3'deki tutarlar dikkate alınarak birinci yıldaki gibi olacaktır)

Gider 500

Borç 500

3. Durum: Nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işlemi

Bir işletmeye veya karşı tarafa, işletmenin ilgili işlemi nakit (veya diğer varlıklar) ya da özkaynağa dayalı finansal araçlar aracılığıyla gerçekleştirmesini belirleme imkanı sağlayan hisse bazlı ödeme işlemlerinde, ilgili işlem ya da işlemi oluşturan unsurlar, bunların nakit ya da diğer bir varlıkla ödeneceğine dair işletme tarafından yüklenilmiş bir borç bulunduğu durumlarda, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi; bu tür bir borç bulunmadığı durumlarda ise, özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemi olarak muhasebeleştirir (UFRS 2.34).

Karşı tarafın ödeme şeklini seçme hakkı varsa, işletme fiili olarak borç ve özkaynak unsurunu içeren bir bileşik finansal araç verir. İşletme, finansal aracın her bir unsuru için alınan mal ve hizmetleri ayrı olarak muhasebeleştirir. Önce borç unsuru ölçülür.

Örneğin, bir işletme, üç yıl boyunca hizmette kalma koşuluna tabi olarak bir yöneticiye 100 hisse senedi değer artış hakkı vermektedir. Yönetici, 100 hisse senedi için ihraç tarihi ile hakediş tarihi (üç yılın sonu) arasındaki hisse senedi fiyatındaki artışa eşit bir nakit ödeme arasında seçim yapabilir. Alternatif olarak, yönetici, ihraç tarihindeki hisse senedi fiyatına eşit uygulanacak fiyat üzerinden 100 hisse senedi opsiyonunu kullanabilir. Hisse senedi opsiyonunun gerçeğe uygun değeri ve hisse senedi değer artış hakkı, ihraç tarihinde aynıdır, 10 PB. Bu durumda, özkaynak unsurunun değeri $10 \text{ PB} * 100 \text{ hisse senedi opsiyonu} = 1,000 \text{ PB}$ 'dir. Ayrıca, nakit alternatifinin gerçeğe uygun değeri: $10 \text{ PB} * 100 \text{ hisse senedi değer artış hakkı} = 1,000 \text{ PB}$. Bu nedenle, bu durumda, borç unsurunun değeri 1,000 PB ve özkaynak unsurunun değeri 0'dir ($1,000 \text{ PB gerçeğe uygun değer} - 1,000 \text{ PB borç unsuru}$).

Gider 1,000

Borç 1,000

Çalışanlara farklı değerlere sahip alternatifler arasında seçim yapmaları teklif edilirse, özkaynak unsuruna atfedilebilecek kalıntı değer olacaktır. Örneğin, çalışanlara 110 hisse senedi ve 100 hisse senedi için hisse senedi değer artış hakkı satın alma seçeneği sunulursa, özkaynak alternatifinin gerçeğe uygun değeri: $10 \text{ PB} * 110 \text{ hisse senedi opsiyonu} = 1,100 \text{ PB}$. Nakit alternatifinin gerçeğe uygun değeri (borç unsuru): $10 \text{ PB} * 100 \text{ hisse senedi değer artış hakkı} = 1,000 \text{ PB}$. Bu nedenle, özkaynak unsurunun gerçeğe uygun değeri: $1,100 \text{ PB} - 1,000 \text{ PB} = 100 \text{ PB}$.

Gider 1,100

Borç 1,000

Özkaynak 100

İşletmeye ödeme seçeneği sunulursa, işletme, yükümlülüğün nakit olarak ödenip ödenmeyeceğine karar verir. Örneğin, nakit olarak ödemeye ilişkin belirlenmiş bir politikası varsa veya karşılaştırılabilir işlemler için genellikle nakit olarak ödeme yapıyorsa, işletmenin ödemeyi nakit olarak yapma yükümlülüğü vardır. Bu durumda işletme, işlemi nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemlerinin gerekliliklerine göre muhasebeleştirir. Böyle bir yükümlülüğün bulunmaması durumunda işletme, işlemi özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerine uygulanan hükümlere göre muhasebeleştirir.

AÇIKLAMALAR

UFRS 2 (paragraf 44-52), finansal tablo kullanıcılarının, dönem boyunca var olan hisse bazlı ödeme anlaşmalarının nitelik ve tutarlarını anlamaları için gerekli bilgiyi kamuoyuna açıklar. En önemli bilgilerden bazıları şunlardır: hakediş için gerekli koşullar, ödeme yöntemleri (nakit veya özkaynak), hisse senedi opsiyonu sayısı ve kullanım fiyatları, kullanılan opsiyon fiyatlandırması modeli, beklenen dalgalanma vb.

ÖRNEK

Grant Şirketi çalışanlarını ödüllendirmek için çeşitli hisse bazlı işlemler kullanmaktadır. Bu özel durum, Grant Şirketi'nin araştırma projelerine yakından dahil olan yaklaşık 3 Ar-Ge yöneticisi içindir. Stratejik önemleri göz önüne alındığında, Grant Şirketi'nin CEO'su onlara önümüzdeki 3 yıl boyunca hizmette kalmaları için bir teşvik vermek istemektedir. İşletme şimdi, üç tür düzenleme arasındaki seçimi değerlendirir ve muhasebecilerin, her bir senaryonun muhasebe sonuçlarını UFRS 2'ye göre tartışması gerekir.

Senaryo 1: 3 çalışanın her birine 100 hayali hisse senedi verin (hisse senedi fiyatına eşit miktarda nakit alma hakkı).

Senaryo 2: 3 çalışanın her birine 110 hisse senedi alma hakkı verin. Hisse senetleri alındıktan sonra en az 2 yıl saklanmalıdır.

Senaryo 3: 3 çalışana, hisse senetleri verildikten sonra en az 2 yıl saklanması şartıyla, 100 hayali hisse senedi ile 110 hisse senedi arasında seçim yapma hakkı verin.

İhraç tarihinde, hisse senedi fiyatı 20'dir ve 1. yılın sonunda 21'e, 2. yılın sonunda 21,5'e ve 3. yılın sonunda 22'ye yükselmiştir. Hisse senedi opsiyonlarının ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değeri 19'dur.

ÇÖZÜM

Senaryo 1: Bu, borcun her raporlama tarihinde ölçüldüğü, gerçeğe uygun değerdeki herhangi bir değişikliğin dönem kar veya zararında muhasebeleştirildiği, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemine bir örnektir. Tablo 4, senaryo 1 için hesaplamaları sunmaktadır.

Tablo 4. Senaryo 1 için hesaplamalar (100 hayali hisse verilmesi)

Yıllar	Toplam gerçeğe uygun değer	Dönem gideri	Kümülatif gider
1. Yıl	$3*100*21 = 6,300$ PB	$6,300 \text{ PB}/3 = 2,100 \text{ PB}$	2,100 PB
2. Yıl	$3*100*21,5 = 6,450$ PB	$4,300 \text{ PB} - 2,100 \text{ PB} = 2,200$ PB	$6,450 \text{ PB} * 2/3 = 4,300 \text{ PB}$
3. Yıl	$3*100*22 = 6,600$ PB	$6,600 \text{ PB} - 4,300 \text{ PB} = 2,300$ PB	6,600 PB

Yıllar 1/2/3

Gider 2,100/2,200/2,300

Borç 2,100/2,200/2,300

Senaryo 2: Bu, piyasa kriterlerine sahip, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemine bir örnektir. Bu durumda, ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değer kullanılır. Gerçeğe uygun değer: $3*110*19 = 6,270$ PB, her yıl 2,090 PB gider ve özkaynaklarda muhasebeleştirilir.

Yıl 1/2/3

Gider 2,090/2,090/2,090

Özkaynak 2,090/2,090/2,090

Senaryo 3: Bu, nakit alternatifli ve çalışanların alternatifler arasında seçim yapma hakkına sahip olduğu hisse bazlı ödeme işlemi örneğidir. Bu durumda işletme, borç ve özkaynak unsurunu içeren bir bileşik finansal araç verir. Tablo 5, senaryo 3 için hesaplamaları sunmaktadır.

İhraç tarihinde:

Özkaynak alternatifinin gerçeğe uygun değeri = $3*110*19 = 6,270$ PB

Nakit alternatifinin gerçeğe uygun değeri = $3*100*20 = 6,000$ PB

Özkaynak unsurunun gerçeğe uygun değeri: $6,270 \text{ PB} - 6,000 \text{ PB} = 270 \text{ PB}$

Tablo 5. Senaryo 3 için hesaplamalar (iki alternatif arasında seçim)

Yıllar	Toplam gerçeğe uygun değer	Borç		Özkaynak	
		Dönem gideri	Kümülatif gider	Özkaynak	Gider
1. Yıl	$3*100*21 = 6,300$ PB	$6,300 \text{ PB}/3 = 2,100 \text{ PB}$	2,100 PB	$270 \text{ PB} /3 = 90$ PB	90 PB
2. Yıl	$3*100*21,5 = 6,450$ PB	$4,300 \text{ PB} - 2,100 \text{ PB} = 2,200 \text{ PB}$	$6,450 \text{ PB} * 2/3 = 4,300 \text{ PB}$	$270 \text{ PB} /3 = 90$ PB	90 PB
3. Yıl	$3*100*22 = 6,600$ PB	$6,600 \text{ PB} - 4,300 \text{ PB} = 2,300 \text{ PB}$	6,600 PB	$270 \text{ PB} /3 = 90$ PB	90 PB

3. yılın sonunda, nakit alternatifi seçilirse, ödenen nakit: $3*100*22$ PB = 6,600 PB olacaktır. Hisse senetleri ihraç edilirse değeri: $3*110*22 = 7,260$ PB'dir.